

SPIS:

Odluka / rješenje: Odluka o usvajanju ustavne tužbe

Propustom sudova da se bez valjanog objašnjenja prema načelu razmjernosti ocijeni prikladnost, nužnost i primjerenost daljnjeg zadržavanja u pritvoru podnositelja po osnovi iz članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a, podnositeljima je, prema ocjeni Ustavnog suda, povrijeđeno njihovo ustavno pravo na osobnu slobodu.

Objave:

Zaključak:

Kazneni postupak - pritvor (nakon podignute optužnice)

Ustavni sud Republike Hrvatske, u Prvom vijeću za odlučivanje o ustavnim tužbama, u sastavu sudac Aldo Radolović, predsjednik Vijeća, te suci Marko Babić, Mario Kos, Davor Krapac, Duška Šarin i Nevenka Šernhorst, članovi Vijeća, u postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo M. S. iz B., kojeg zastupa S. Š., odvjetnik iz Z., na sjednici održanoj 17. rujna 2008. godine, jednoglasno je donio

O D L U K U

I. Ustavna tužba se usvaja.

II. Ukida se:

- rješenje Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: Kž-439/08-3 od 23. srpnja 2008. godine i
- rješenje Županijskog suda u Zagrebu broj: Kv-rz-13/08 (K-rz-1/08) od 7. srpnja 2008. godine.

III. Ova odluka objavit će se u "Narodnim novinama".

O b r a z l o ž e n j e

1. Podnositelj je podnio ustavnu tužbu protiv rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj: KŽ-439/08-3 od 23. srpnja 2008., kojim je potvrđeno rješenje Županijskog suda u Zagrebu broj: Kv-rz-13/08 (K-rz-1/08) od 7. srpnja 2008., kojim je podnositelju ustavne tužbe (jednom od optuženika u kaznenom postupku) nakon podignute optužnice produljen pritvor.

Osporenim prvostupanjskim rješenjem podnositelju je nakon podignute optužnice zbog kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz članka 120. stavka 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 31/93., 35/93., 108/95., 16/96. i 28/96.) produljen pritvor na temelju zakonske osnove iz članka 102. stavka 1. točke 4. Zakona o kaznenom postupku ("Narodne novine" broj 110/97., 27/98. - ispravak, 58/99., 112/99., 58/02., 143/02. - ispravak., 63/03. - pročišćeni tekst i 115/06., u daljnjem tekstu: ZKP).

2. U ustavnoj tužbi podnositelj ističe da su mu osporenim rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske o produljenju pritvora po osnovi iz članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a, povrijeđena ustavna prava zajamčena odredbama članaka 16., 22., 25. i 28. Ustava Republike Hrvatske.

Podnositelj navodi da se nalazi u pritvoru od 16. listopada 2006., a od 15. siječnja 2008., u zatvorskoj bolnici, pa s obzirom na tijek dosadašnjeg postupka (istraga dovršena 8. travnja 2007., glavna rasprava je započela 15. listopada 2007.), te činjenicu da je u odnosu na njega postupak razdvojen, a novi spis nije još formiran i dodijeljen u rad sucu, smatra kako glavna rasprava ne može biti dovršena do zakonom propisanog maksimuma trajanja pritvora.

Nadalje navodi da Vrhovni sud nije obrazložio postojanje javnog interesa koji bi prevagnuo nad ustavnim načelom nepovredivosti slobode, a što je bio dužan posebno obrazložiti relevantno dostatnim razlozima zbog kojih je upravo produljenje pritvora opravdano i nužno. Smatra kako Vrhovni sud nekritički prihvaća obrazloženje rješenja Županijskog suda u Zagrebu. Smatra da se u konkretnom slučaju ne bi radilo o posebno teškim okolnostima djela karakteriziranim visokim stupnjem brutalnosti, bezosjećajnosti i bezobzirnosti, nego osnovnim bitnim obilježjem kaznenog djela. Osporenim rješenjem se, prema navodu podnositelja, preudicira njegova krivnja.

Uvažavajući protek vremena, te činjenicu trajanja pritvora od dvadeset jednog mjeseca (u vrijeme pisanja ustavne tužbe) podnositelj završno ističe, kako je Vrhovni sud propustio postupiti s osobitom pažnjom u postupku ispitivanja osnovanosti produljenja pritvora.

Obrazloženje, prema navodu podnositelja, kojim je naznačena zakonska osnova i osnovna obilježja kaznenog djela kao posebno teške okolnosti nisu dostatne za ocjenu da je produljenje pritvora poslije 21 mjeseci jedina opravdana neophodna mjera za osiguranje njegove nazočnosti na glavnoj raspravi.

Predlaže usvajanje ustavne tužbe i ukidanje pritvora od strane Ustavnog suda.

Ustavna tužba je osnovana.

3. Prema odredbi članka 62. stavka 1. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske ("Narodne novine" broj 99/99., 29/02. i 49/02. - pročišćeni tekst; u daljnjem tekstu: Ustavni zakon), svatko može podnijeti Ustavnom sudu ustavnu tužbu ako smatra da mu je pojedinačnim aktom tijela državne vlasti, kojim je odlučeno o njegovim pravima i obvezama, povrijeđeno ljudsko pravo ili temeljna sloboda zajamčena Ustavom (ustavno pravo).

Ustavni sud u postupku pokrenutom ustavnom tužbom, u granicama zahtjeva istaknutog u ustavnoj tužbi, utvrđuje je li u postupku odlučivanja o pravima i obvezama podnositelja povrijeđeno njegovo ustavno pravo, pri čemu se, u pravilu, ne upušta u pitanje jesu li nadležna tijela, odnosno sudovi pravilno i potpuno utvrdili činjenično stanje i ocijenili dokaze. Za Ustavni sud relevantne su samo one činjenice od čijeg postojanja ovisi ocjena o povredi ustavnog prava.

4. Županijski sud u Zagrebu u rješenju od 7. srpnja 2008., kojim je podnositelju produljio pritvor navodi kako neophodnost daljnjeg produljenja pritvora protiv podnositelja proizlazi iz činjeničnog opisa optužnice kojim mu se stavlja na teret poduzimanje najtežih radnji koje se mogu počinuti protiv civilnog stanovništva.

Naime, prema obrazloženju prvostupanjskog rješenja, podnositelj se tereti da je po zapovjedi I. optuženog B. G. koju su prosljeđivali II. optuženi I. K. i III. optužena G. G.-M. neosnovano uhićivao, zlostavljao i ubijao civile srpske i druge narodnosti. Žrtve su teško prebijane, a nakon toga odvožene na obalu Drave, vezane ljepljivim trakama i ubijane pucanjem u glavu iz vatrenog oružja, a zatim bacane u rijeku.

U konkretnoj situaciji opisane radnje podnositelja, prema ocjeni prvostupanjskog suda (u odnosu na produljenje pritvora po osnovi članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a), upućuju na to da važan i značajan opći (javni) interes proteže nad načelom poštivanja slobode pojedinca i presumpcije nevinosti.

Vrhovni sud u osporenom rješenju navodi *da je prvostupanjski sud ispravno zaključio kako se radi o najtežim radnjama koje se mogu počinuti protiv civilnog stanovništava, kao što su mučenje i ubijanje civila bez ikakvog razloga, dok je motiv bio nacionalna netrpeljivost, tako da bezobzirnost, okrutnost i motivi ovih egzekucija nedvojbeno predstavljaju posebno teške okolnosti djela, zbog čega je - prema ocjeni drugostupanjskog suda - produljenje pritvora protiv podnositelja iz osnove članka 102. stavka 1. točka 4. ZKP neophodno i na zakonu zasnovano.*

Nadalje, u osporenom rješenju Vrhovni sud ističe kako je razdvajanjem kaznenog

postupka zbog lošeg zdravstvenog stanja podnositelja kojim je podnositelj u mogućnosti pratiti glavnu raspravu u vremenskom razdoblju na dva sata, omogućeno daljnje vođenje kaznenog postupka.

5. Odredba članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a propisuje:

(1) Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba počinila kazneno djelo, pritvor se protiv te osobe može odrediti: (...)

4) ako su u pitanju kaznena djela: ubojstva, razbojništva, silovanja, terorizma, otmice, zlouporabe opojnih droga, iznude, zlouporabe ovlasti u gospodarskom poslovanju, zlouporabe položaja ili ovlasti, udruživanje za počinjenje kaznenog djela ili kojeg drugog kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od dvanaest godina ili teža kazna, ako je to neophodno zbog posebno teških okolnosti djela.

6. U osvrtu na primjenu ove odredbe, Ustavni sud je u odluci broj: U-III-1683/2008 od 7. svibnja 2008. godine izrazio stajalište da pritvor, kao zakonska mjera oduzimanja temeljnog ljudskog prava na osobnu slobodu, zajamčenog odredbama članka 22. Ustava Republike Hrvatske i članka 5. stavka 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda Vijeća Europe ("Narodne novine - Međunarodni ugovori" broj 6/99. - pročišćeni tekst i 8/99. - ispravak, u daljnjem tekstu: Europska konvencija), predstavlja posebno osjetljivu mjeru oduzimanja osobne slobode čovjeka, u razdoblju prije donošenja pravomoćne sudske presude o krivnji, nije kazna niti se za pritvorenika smije pretvoriti u kaznu. Stoga je pritvor dopušteno odrediti samo u slučaju u kojem postoji visok stupanj vjerojatnosti utvrđenja krivnje i izricanja kazne, kada postoji "osnovana sumnja" da je osoba počinila kazneno djelo te, načelno, samo u cilju osiguranja pokretanja i provođenja kaznenog postupka.

7. Pravo na slobodu temeljno je ljudsko pravo. Ustav Republike Hrvatske sadrži načelo nepovredivosti slobode čovjeka, koja se može ograničiti samo pod uvjetima propisanim Ustavom. Članak 22. Ustava propisuje:

Čovjekova je sloboda (...) nepovrediva.

Nikom se ne smije oduzeti (...) sloboda, osim kada je to određeno zakonom, o čemu odlučuje sud.

Pravo na slobodu zajamčeno je i člankom 5. stavkom 1. Europske konvencije. Članak 5. stavak 1. Europske konvencije propisuje:

1. Svatko ima pravo na slobodu (...). Nitko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom: (...).

Polazeći od navedenih načela pri odlučivanju u ovom ustavnosudskom postupku,

Ustavni sud uvažio je činjenicu da s aspekta zaštite ljudskih prava pritvor predstavlja posebno osjetljivu mjeru oduzimanja osobne slobode čovjeka. Pritvor se, naime, određuje prije no što je pravomoćnom sudskom presudom osobi utvrđena krivnja, pa u razdoblju pritvora još uvijek u cijelosti važi ustavna predmnijeva nevinosti, zajamčena člankom 28. Ustava, koji propisuje:

Svatko je nedužan i nitko ga ne može smatrati krivim za kazneno djelo dok mu se pravomoćnom sudskom presudom ne utvrdi krivnja.

Pritvor, kao zakonska mjera oduzimanja temeljnog ljudskog prava na osobnu slobodu u razdoblju prije donošenja pravomoćne sudske presude o krivnji, nije kazna niti se za pritvorenika smije pretvoriti u kaznu. Stoga je pritvor dopušteno odrediti samo u slučaju u kojem postoji visok stupanj vjerojatnosti utvrđenja krivnje i izricanja kazne, to jest u kojem postoji "osnovana sumnja" da je osoba počinila kazneno djelo te, načelno, samo u cilju osiguranja pokretanja i provođenja kaznenog postupka. Stoga ZKP za određivanje pritvora uvijek traži kumulativno postojanje "osnovane sumnje" da je osoba počinila kazneno djelo i postojanje barem jednog od pritvorskih razloga taksativno nabrojanih u članku 102. stavku 1. ZKP-a.

Zbog navedene legalne svrhe i pravne prirode pritvora, zakonodavac je izriekom propisao da nakon podnošenja optužnice, optužnog prijedloga ili prijedloga da se optužnica podigne bez istrage nadležno sudsko vijeće ima zakonsku obvezu svaka dva mjeseca, do izricanja nepravomoćne presude, računajući od dana pravomoćnosti prethodnog rješenja o pritvoru, ispitivati postoje li zakonski uvjeti za daljnju primjenu mjere pritvora, te ga rješenjem produljiti ili ukinuti.

8. Kada odredba članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a kao uvjet za određivanje pritvora, pored postojanja osnovane sumnje na neko od kataloških kaznenih djela, predviđa i postojanje "posebno teških okolnosti djela" te na taj način neizravno omogućuje da te okolnosti – koje inače predstavljaju zakonska obilježja tih istih kaznenih djela – posluže kao osnova za pritvor, dakle, da se nekome oduzme sloboda samo zbog osnovane sumnje da je počinio određeno (teško) kazneno djelo, onda se u primjeni takve odredbe naročito značajnim čini zahtjev da tijela kaznenog postupka s posebnom pažnjom ispituju svako produljenje pritvora po toj osnovi (v. točku 7. obrazloženja). Sama činjenica daljnjeg postojanja osnovane sumnje u tom smislu nije dostatna da bi se, nakon stanovitog proteka vremena, opravdao pritvor. Potrebno je, prema praksi Europskog suda za ljudska prava u takvim slučajevima razmotriti dva uvjeta za njegovu primjenu: a) jesu li razlozi koji ga opravdavaju i dalje "relevantni i dostatni" te b) jesu li tijela kaznenog postupka u vođenju postupka iskazala "posebnu marnost"; samo u slučaju ako su oba uvjeta ispunjena, razdoblje provedeno u produljenom pritvoru može se smatrati razboritim (presude Europskog suda za ljudska prava u predmetima Matznetter (od 10.XI.1969.) § 12; Letellier (od 26.VI.1991.) § 35, Muller (od 17.III.1997.) § 35, Shiskov (od 9.I.2003.) § 58 i dr.). U tom smislu Ustavni sud ocjenjuje osnovanim prigovore

podnositelja da tijela kaznenog postupka, posebice raspravni sud, nisu uzeli u obzir razboritost trajanja njihovog pritvora u odnosu na razdoblje u kojem su do sada poduzete postupovne radnje, osobito okolnost da je nakon podizanja optužnice prošao dulji vremenski rok, a dokazni postupak u kojem je predviđeno ispitivanje velikog broja svjedoka i izvođenje brojnih drugih dokaza, tek je praktički započeo – uz nedavni prekid od šest tjedana zbog uobičajene stanke tijekom ljetnih praznika.

9. U donošenju osporenog rješenja zanemareno je ustavno načelo razmjernosti. Ustavni sud podsjeća na to da odredba članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a ne propisuje koja se legitimna svrha ostvaruje pritvaranjem počinitelja po toj osnovi, kao što to inače propisuje za ostale pritvorske osnove. Stoga je osobito važno da tijela kaznenog postupka ispravno procijene nužnost njezine primjene. To je pak, jedino moguće s obzirom na očekivanu, a ne i zapriječenu kaznu počinitelju. U suprotnom, procjena bi se temeljila na pogrešnoj primjeni načela razmjernosti, propisanog kao temeljnog načela primjene pritvora, kako to proizlazi iz odredbi članka 101. stavaka 2. i 3. ZKP-a. Kako naime, težina svakog zahvata u neko ljudsko pravo mora biti razmjerna njezinom legitimnom cilju, onda u slučaju kada je zakon taj cilj kod pritvaranja po osnovi iz članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a neizravno povezoao s težinom kazne za neko od kataloških kaznenih djela, onda tijelo kaznenog postupka mora u primjeni takve mjere izvršiti "test" prema načelu razmjernosti s posebnom osjetljivošću: utvrditi ne samo prikladnost mjere (okolnost da se inkriminirano ponašanje može podvesti pod opis nekog od kataloških kaznenih djela), nego i ustanoviti da je preliminarno oduzimanje slobode nužno (jer ne može biti zamijenjeno lakšom mjerom) te da je u razmjeru s kaznom koja bi mogla biti izrečena počinitelju u *konkretnom* slučaju (uravnoteženost). Kod posljednjeg, to znači uvažiti sve poznate okolnosti koje bi se, u slučaju utvrđene krivnje, po Kaznenom zakonu morale počinitelju uzeti u obzir pri izboru i odmjere kazne, bez da se kod toga imputira krivnja počinitelju koja je inače, ustavno i procesnopravno, isključivi predmet glavne rasprave i presude. Samo takvim stavljanjem u korelaciju navedenih okolnosti sa ciljem koje je Kazneni zakon postavio inkriminiranjem kaznenih djela (navedenih u katalogu odredbe članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a), može se doći do zaključka da bi oduzimanje slobode kroz primjenu pritvorske mjere stajalo u ravnoteži s oduzimanjem slobode primjenom zatvorske kazne u konkretnom slučaju. Tijelo kaznenog postupka dužno je, dakako, obrazložiti da takva korelacija postoji.

Propustom sudova da se bez valjanog objašnjenja prema načelu razmjernosti ocijeni prikladnost, nužnost i primjerenost daljnjeg zadržavanja u pritvoru podnositelja po osnovi iz članka 102. stavka 1. točke 4. ZKP-a, podnositeljima je, prema ocjeni Ustavnog suda, povrijeđeno njihovo ustavno pravo na osobnu slobodu.

Određena kaznena djela, zbog posebne težine i reakcije javnosti na njih mogu izazvati nemir u društvu koji može opravdati pritvor. Pri procjeni je li daljnje zadržavanje podnositelja u pritvoru po osnovi iz članka 102. stavka 1. točke 4.

ZKP-a opravdano, ovaj Sud smatra da navedena pritvorska osnova mora biti konkretizirana, a nije dostatna samo težina djela. Produljenje pritvora ne može se koristiti kao anticipacija zatvorske kazne.

Početna važnost osnove na temelju koje su podnositelji pritvoreni, imajući pritom u vidu tijek vremena, te činjenicu da se podnositelji nalaze u pritvoru (gotovo) dvije godine, prema ocjeni ovog Suda, nije dostatna da bi se na temelju nje moglo opravdati produljeni pritvor podnositeljima ustavne tužbe.

S obzirom na navedeno, Ustavni sud ocjenjuje da u ovom slučaju (uz nedvojbenu činjenicu prekomjerne duljine dosadašnjeg pritvora) javni interes da se podnositeljima produljuje pritvor tijekom kaznenog postupka – u kojem tek treba odlučiti o njihovoj krivnji za inkriminirana kaznena djela – ne preteže nad Ustavom i Europskom konvencijom o ljudskim pravima zajamčenim pravom na osobnu slobodu.

10. Ustavni sud, utvrdivši u konkretnom slučaju povredu ustavnih prava podnositelja, ustavnu tužbu ocjenjuje osnovanom.

11. Slijedom navedenog, na temelju članaka 73. i 76. Ustavnog zakona, odlučeno je kao u izreci. Objava ove odluke temelji se na članku 29. stavku 1. Ustavnog zakona.

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Broj: U-III-3797/2008
Zagreb, 17. rujna 2008.

PREDSJEDNIK VIJEĆA
dr. sc. Aldo Radolović, v. r.